

U 1/2025 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om samarbete mellan de tillsynsmyndigheter som har tillsynsansvar för direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen kommissionens förslag av den 10 december 2024 till samarbete mellan de tillsynsmyndigheter som har tillsynsansvar för direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan (COM (2024)576 final) samt en promemoria om förslaget.

Helsingfors den 6 februari 2025

Jord- och skogsbruksminister Sari Essayah

Konsultativ tjänsteman Pekka Sandholm

6.2.2025

**KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS
FÖRORDNING OM SAMARBETE MELLAN DE TILLSYNSMYNDIGHETER SOM
HAR TILLSYNSANSVAR FÖR DIREKTIV (EU) 2019/633 OM OTILLBÖRLIGA
HANDELSMETODER MELLAN FÖRETAG I JORDBRUKS- OCH
LIVSMEDELSKEDJAN**

1 Bakgrund

Den 10 december 2024 offentliggjorde kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om samarbete mellan de tillsynsmyndigheter som har tillsynsansvar för direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Direktiv (EU) 2019/633 kräver att medlemsstaterna utser tillsynsmyndigheter för att säkerställa att de förbud som fastställs i direktivet verkställs på ett effektivt sätt. Tillsynsmyndigheternas erfarenheter har visat att det kan vara svårt att samla in information, upptäcka överträdelser samt ålägga och verkställa sanktionsavgifter och andra sanktioner om köparen befinner sig i en annan medlemsstat.

I mars 2024 lade kommissionen fram ett underlag där den tillkännagav en rad åtgärder för att stärka jordbrukarnas ställning i livsmedelskedjan. En av de åtgärder som kommissionen tillkännagav var en ny separat rättsakt med nya regler om gränsöverskridande verkställande av direktivet.

De politiska riktlinjerna för Europeiska kommissionen 2024–2029 omfattar ett åtagande att stärka jordbrukarnas ställning och ge dem ett starkare skydd mot otillbörliga handelsmetoder. Dessutom har en strategisk dialog om framtiden för EU:s jordbruk, vilken Europeiska kommissionens ordförande inledde i januari 2024, fungerat som ett forum för 29 viktiga aktörer från den europeiska jordbrukssektorn och livsmedelsindustrin, det civila samhället, landsbygdssamhällen och forskningsvärlden. I slutrapporten från den strategiska dialogen efterfrågas proaktiva åtgärder på både europeisk och nationell nivå för att ta itu med otillbörliga handelsmetoder på ett bättre sätt.

Rapporten från den strategiska dialogen om framtiden för EU:s jordbruk innehåller rekommendationer om en verkningsfull, balanserad och proportionell ram för att ta itu med otillbörliga handelsmetoder, bland annat effektivt verkställande av lagstiftningen om otillbörliga handelsmetoder, samarbete mellan tillsynsmyndigheter i gränsöverskridande fall, inklusive en gemensam onlineplattform för utbyte av information om utredningar och ärenden, samt behovet för tillsynsmyndigheter att ha lämpliga och proportionella resurser för att verkställa lagstiftningen.

Bakom förslaget ligger bland annat de slutsatser som Europeiska rådet drog i februari 2024 angående utmaningar inom jordbrukssektorn, inklusive de bekymmer som jordbrukare har tagit upp i samband med demonstrationer. Dessutom fastställde jordbruks- och fiskerådet den 26 februari 2024 den politiska viljan att effektivt bemöta jordbrukarnas bekymmer.

2 Förslagets syfte

Syftet med kommissionens förslag till förordning är att stärka samarbetet mellan de tillsynsmyndigheter som har tillsynsansvar för att det förbud som fastställs i direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan verkställs mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan. Syftet är att säkerställa att dessa myndigheter på ett effektivt sätt kan samla in information, upptäcka överträdelser samt ålägga och verkställa sanktionsavgifter och andra sanktioner, även när köparen befinner sig i en annan medlemsstat.

Förslaget ska förbättra rättssäkerheten och harmonisera verkställandet av förbud mot otillbörliga handelsmetoder i gränsöverskridande fall i syfte att skydda leverantörer av jordbruks- och livsmedelsprodukter i hela EU-området.

Dessutom ska kommissionen säkerställa att de nationella myndigheterna har de resurser och den expertis som krävs för verkställandet av direktivet om förbjudna handelsmetoder.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Förordningen ska fastställa regler enligt vilka tillsynsmyndigheterna i medlemsstaterna ska samarbeta och samordna åtgärder sinsemellan. Förordningen är tillämplig på verkställandet av förbudet mot gränsöverskridande otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan och kan också vara tillämplig med avseende på nationella strängare förbud.

Förslaget fastställer en modell för myndigheterna att ta itu med en förbjuden handelsmetod mellan två medlemsstater och med en utbredd förbjuden handelsmetod. Med utbredd förbjuden handelsmetod avses en otillbörlig handelsmetod som involverar åtminstone tre medlemsstater.

Om en myndighet misstänker en förbjuden handelsmetod vid gränsöverskridande handel, kan myndigheten översända en begäran om information och den anmodande myndigheten ska utan dröjsmål och inom 60 dagar, om inget annat har överenskommits, lämna den information som begärs för att fastställa om en otillbörlig gränsöverskridande handelsmetod har ägt rum eller äger rum.

Vid en begäran om bistånd ska den ansökande myndigheten lämna all information som är nödvändig för att den anmodade myndigheten ska kunna tillmötesgå begäran, inbegripet all information som endast kan erhållas i den ansökande myndighetens medlemsstat. Begäranden om ömsesidigt bistånd och alla meddelanden med anknytning till dessa ska göras skriftligen med hjälp av standardformulär.

Den information som tillhandahålls får endast samlas in av den anmodade myndigheten och användas av den ansökande tillsynsmyndigheten i enlighet med deras nationella rätt.

När det gäller nationella förbud som är strängare än direktivet är det av giltiga skäl möjligt att vägra att tillmötesgå en begäran om information.

På begäran av en ansökande myndighet och på dennas vägnar ska den anmodade tillsynsmyndigheten utöva de befogenheter som anges i de nationella reglerna i sin medlemsstat. När en myndighet i en medlemsstat utövar befogenheterna på den ansökande myndighetens vägnar ska tjänstemän och andra åtföljande personer som bemyndigats eller utsetts av den

ansökande myndigheten få närvara och bistå den anmodade myndigheten, under överinseende av den anmodade myndigheten.

Den anmodade myndigheten ska informera den ansökande myndigheten om de steg och åtgärder som vidtagits samt om de steg och åtgärder den avser att vidta.

På begäran av en ansökande myndighet ska den anmodade myndigheten verkställa slutliga sanktionsavgifter i enlighet med sin nationella lagstiftning. Detta ska dock endast tillämpas i den mån den ansökande tillsynsmyndigheten på sitt eget territorium har förvärvat sig om att den köpare mot vilken sanktionsavgiften och de andra sanktionerna och interimistiska åtgärderna är verkställbara inte har tillräckliga tillgångar på dess medlemsstats territorium.

En tillsynsmyndighet ska underrätta alla andra tillsynsmyndigheter inom en månad från antagandet av ett beslut om fastställande av förekomst av en otillbörlig gränsöverskridande handelsmetod i dess medlemsstat.

På vissa villkor är det möjligt att vägra att tillmötesgå en begäran om information, bland annat när det gäller handelsvillkor som är strängare än direktivet. Den anmodade myndigheten ska underrätta den ansökande myndigheten och ange skälen till vägran.

Vid misstanke om en utbredd förbjuden handelsmetod ska myndigheten i den medlemsstat som berörs av metoden vidta samordnade åtgärder och utse en samordnande myndighet. Åtgärderna ska baseras på en överenskommelse mellan myndigheterna i medlemsstaterna. Kommissionen ska underrättas om insatsen.

Den samordnande myndigheten ansvarar för att underrätta och kontakta andra myndigheter samt för att samordna åtgärder. Samordnaren ska underrätta kommissionen och alla myndigheter som ansvarar för verkställandet av direktivet om en misstänkt utbredd förbjuden handelsmetod.

Vid samordnade åtgärder ska myndigheterna sträva efter att samtidigt med varandra genomföra utredningar och inspektioner. De nationella myndigheterna ska redovisa resultatet av utredningen och bedömningen samt de nationella besluten för kommissionen och andra myndigheter. De myndigheter som berörs av den samordnade insatsen ska offentliggöra en gemensam ståndpunkt på sina webbplatser och informera kommissionen om offentliggörandet.

Tillsynsåtgärder ska vidtas i enlighet med de nationella reglerna och på ett samordnat sätt för att den utbredda otillbörliga gränsöverskridande handelsmetoden ska upphöra. Myndigheterna ska sträva efter att vidta tillsynsåtgärder samtidigt i de medlemsstater som berörs av den utbredda otillbörliga gränsöverskridande handelsmetoden.

Om en myndighet i en medlemsstat misstänker en utbredd otillbörlig handelsmetod, ska myndigheten underrätta kommissionen och myndigheterna i andra medlemsstater om misstanken samt i samband med underrättelsen tillhandahålla en beskrivning av den misstänkta metoden och uppgifter om de misstänkta samt ange de medlemsstater som berörs av handelsmetoden. I samband med underrättelsen får myndigheten begära att andra myndigheter kontrollerar huruvida samma otillbörliga handelsmetoder pågår i andra medlemsstater.

Kommissionen tilldelas befogenhet att anta genomförandeakter för att fastställa standardformulär för begäran om ömsesidigt bistånd. Kommissionen ska biträdas av kommittén för den samlade marknadsordningen inom jordbruket.

Förordningen träder i kraft den tjugonde dagen efter det att den har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning. Förordningen ska tillämpas ett år efter antagandet

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprincipen

4.1 Rättslig grund

Förslagets rättsliga grund är artikel 43.2 om den gemensamma jordbrukspolitiken i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Kommissionen motiverar valet av den rättsliga grunden genom att förslaget kompletterar direktivet, som självt grundas på artikel 43.2. i EUF-fördraget.

Förslagen behandlas i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet tillsammans med Europaparlamentet. I rådet fattas besluten med kvalificerad majoritet.

Statsrådet anser att den rättsliga grunden för förslaget är adekvat.

4.2 Subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen

Förslaget syftar till att förbättra och öka samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna samtidigt som medlemsstaternas rättsordningar påverkas minimalt. De föreslagna reglerna om insamling av information och de föreslagna reglerna om verkställande ändrar inte de nationella reglerna om insamling av uppgifter och genomförande av tillsynsåtgärder.

Förslaget avser otillbörliga gränsöverskridande handelsmetoder. Verkställandet av reglerna om otillbörliga gränsöverskridande handelsmetoder kan inte i tillräcklig utsträckning hanteras av medlemsstaterna, särskilt i fall av otillbörliga handelsmetoder som påverkar fler än två medlemsstater.

Statsrådet anser att förslaget är förenligt med proportionalitetsprincipen och subsidiaritetsprincipen.

5 Förslagets konsekvenser

Kommissionen har inte genomfört någon konsekvensbedömning för förslaget, eftersom kommissionen hade begränsade åtgärdsalternativ. Förslaget ses som ett tillsynsverktyg som fastställer redan befintliga skyldigheter inom ramen för direktivet om otillbörliga handelsmetoder (för vilket det inte finns några förfaranderegler för hur detta ska uppnås) och stärker samarbetet mellan tillsynsmyndigheter.

Konsekvenser för aktörer

Förslaget förbättrar rättssäkerheten när alla medlemsstater tillämpar samma förfaranden vid gränsöverskridande utredningar.

Konsekvenser för förvaltningen

Svar på eventuella begäranden om information kan påverka livsmedelsmarknadsombudsmannens byrås behov av resurser.

Ekonomiska konsekvenser

Enligt kommissionen påverkar förslaget inte EU:s budget.

Kostnaderna för eventuella behov av ytterligare resurser som enligt förslagen krävs för förvaltningen täcks inom ramen för de anslag och det antal årsverken som fastställs i statsbudgeterna och planerna för de offentliga finanserna. Vid behov fastställs eventuella ytterligare resurser på normalt sätt i beslutsprocesserna för statsbudgeten och planerna för de offentliga finanserna.

Konsekvenser för lagstiftningen

Verkställandet av förslaget kräver inga ändringar av den nationella lagstiftningen.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Enligt statsrådets bedömning har de föreslagna bestämmelserna ingen särskild betydelse för Finlands grundlag och förslaget begränsar varken de grundläggande fri- och rättigheterna eller de mänskliga rättigheterna.

7 Ålands behörighet

Enligt 27 § 10, 15 och 42 punkterna i självstyrelselagen för Åland har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om förslaget.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och de övriga medlemsstaternas ståndpunkter

Förslaget behandlas av jordbruks- och fiskerådet och av en arbetsgrupp i särskilda jordbrukskommittén, som är underställd jordbruks- och fiskerådet. Ordförandelandet Polen syftar till att rådet ska dra upp en allmän riktlinje om förslaget under det polska ordförandeskapet.

Det är ännu inte känt om förslaget ska behandlas av Europaparlamentet. Det är sannolikt att det behandlas av utskottet för jordbruk och landsbygdens utveckling.

9 Nationell behandling av förslaget

Förslaget presenterades på mötena för sektionen för jordbruk och livsmedel (EU 18) den 19 december 2024 och den 21 januari 2025. Statsrådets skrivelse har beretts vid jord- och skogsbruksministeriet. Utkastet till en U-skrivelse behandlades i ett skriftligt förfarande (EU 18) mellan den 22 januari 2025 och den 24 januari 2025.

10 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser att producenternas ställning i livsmedelskedjan bör förbättras.

I och med att handeln mellan medlemsstaterna ökar anser statsrådet att det är viktigt att inrätta processer för myndigheter i medlemsstaterna att ta itu med förbjudna handelsmetoder, även vid gränsöverskridande handel.

Statsrådet anser att det är bra att det genom förslaget tas fram en gemensam modell för att ta itu med förbjudna handelsmetoder vid gränsöverskridande handel.

Enligt statsrådet bör förslaget bättre beakta möjligheten till medling innan några ovillkorliga sanktioner åläggs.

Statsrådet anser att särskilt nya regler och samordnade modeller för att ta itu med utbredda förbjudna handelsmetoder samt medlemsstaternas utbyte av information om misstänkta upptäckta förbjudna handelsmetoder gör det enklare att ta itu med förbjudna handelsmetoder.

Enligt statsrådet är det viktigt att en medlemsstat kan vägra att samarbeta, om misstanken rör en handelsmetod som inte är förbjuden i medlemsstaten.

Dessutom anser statsrådet att det är viktigt att alla medlemsstater har tillräckliga resurser för att bekämpa förbjudna handelsmetoder, även vid gränsöverskridande handel.

Enligt statsrådet är det också viktigt att översynen över direktivet om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan fortsätter och att nödvändiga ändringar görs i direktivet för att stärka primärproducenternas ställning.